

LAYŖMANYOZ

YUSUF ZİYA DEMİROĞLU

BAŖKENT ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
ADANA UYGULAMA VE ARAŖTIRMA MERKEZİ
ENFEKSİYON HASTALIKLARI VE KLİNİK
MİKROBİYOLOJİ

PLAN

- Tanım
- Epidemiyoloji (Dünya ve Türkiye)
- Parazit
- Vektör
- İmmunopatogenez
- Visseral layşmanyoz
- Visserotropik layşmanyoz
- PKDL
- Kutanöz Layşmanyoz
- Korunma

LAYŞMANYOZ

- *Leishmania* spp.
- Zorunlu hücre içi parazitleri
- Enfekte dişi tatarcık (Phlebotomus türleri)

LAYŞMANYOZ

Visseral (VL)

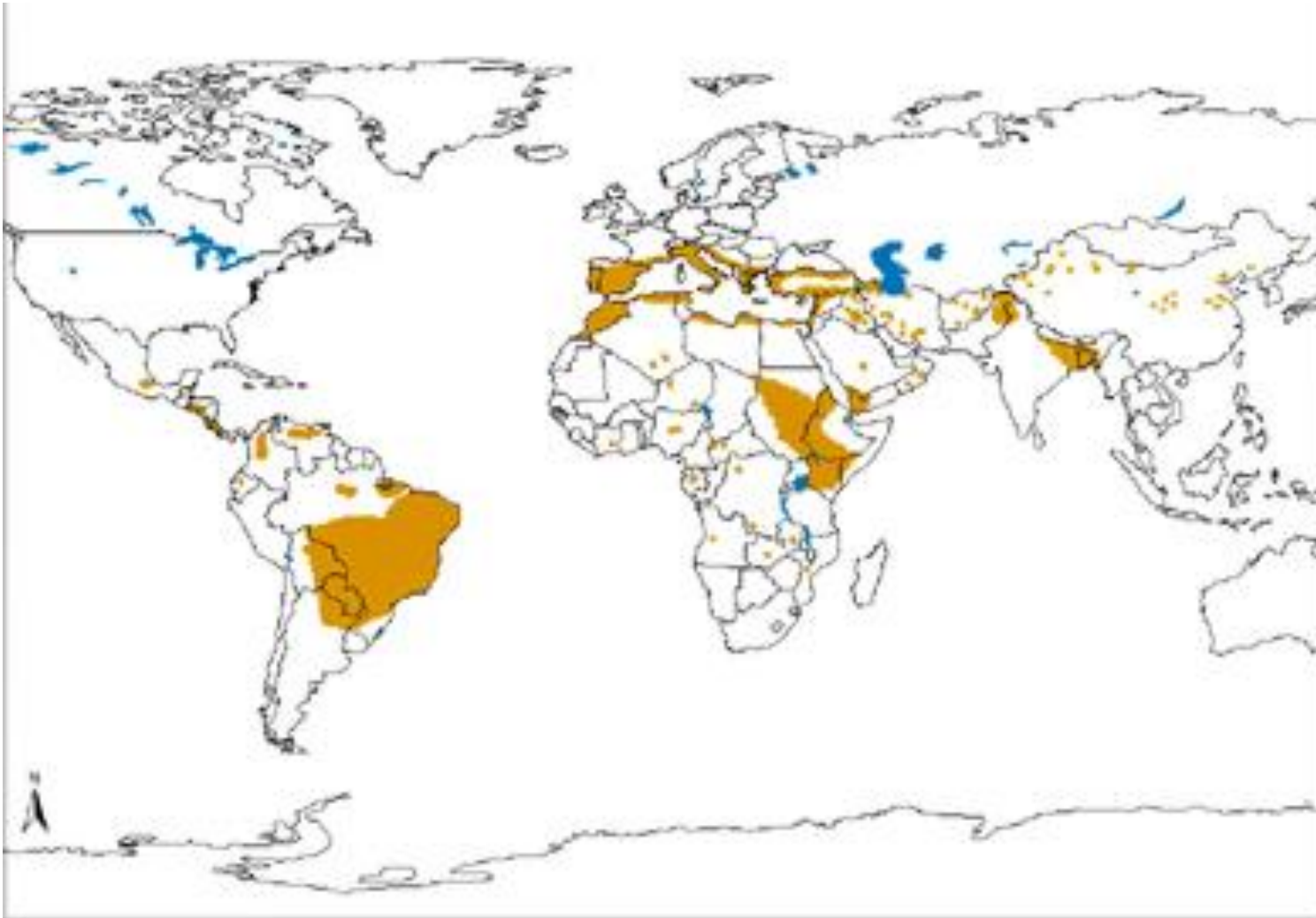
Kutanöz (KL)

Mukokutanöz (MKL)

Epidemiyoloji

- 88 ülke , 350 milyon insan
- 12 milyon kişi enfekte
- Her yıl 2 milyon yeni olgu
  - 500.000 VL,
  - 1,5-2 milyon KL
- 50.000-60.000 ölüm

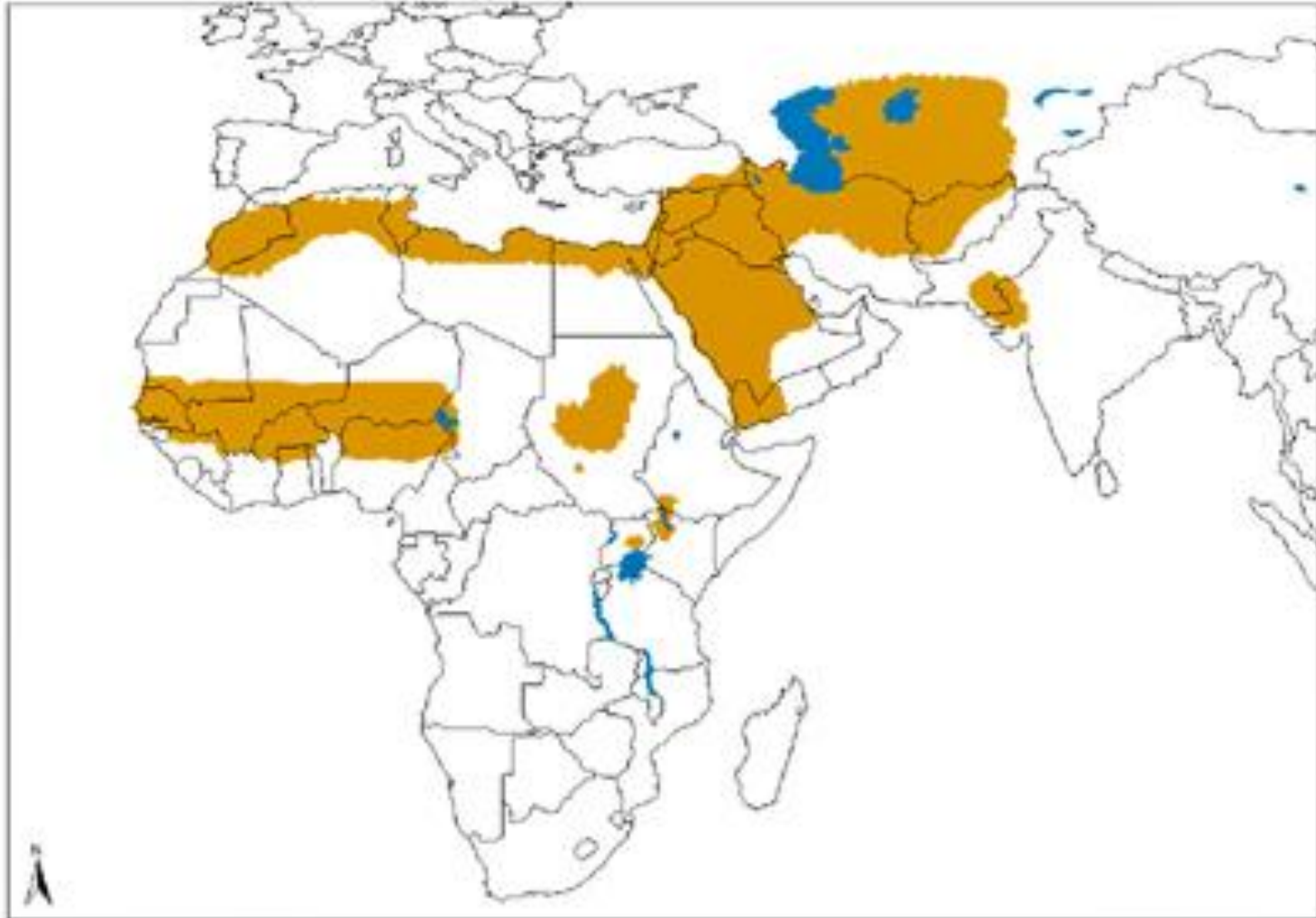
Visseral Layşmanyoz

Eski dünya KL – *L.tropica/L.aethiopica*

Eski Dünya KL - *L. major*

Yeni Dünya KL ve MKL

Epidemiyoloji

Visseral Layşmanyoz

- Hindistan
- Bangladeş
- Sudan
- Nepal
- Brezilya

% 90

Kutanöz Layşmanyoz

- Afganistan
- Cezayir
- Kolombiya
- Brezilya
- İnan
- Irak
- Suriye
- Etopya
- Kuzey Sudan
- Kosta-Rika
- Peru

%75

Epidemiyoloji- Türkiye

- Türkiye de yıllık 37 VL, 2300 KL
- 1990-2010 arası 46.003 olgu*
- %96'sı Şanlıurfa, Adana, Osmaniye, Hatay, Diyarbakır, İçel ve Kahramanmaraş
- Son 20 yılda bildirilen KL olgularınının %50'si Şanlıurfa

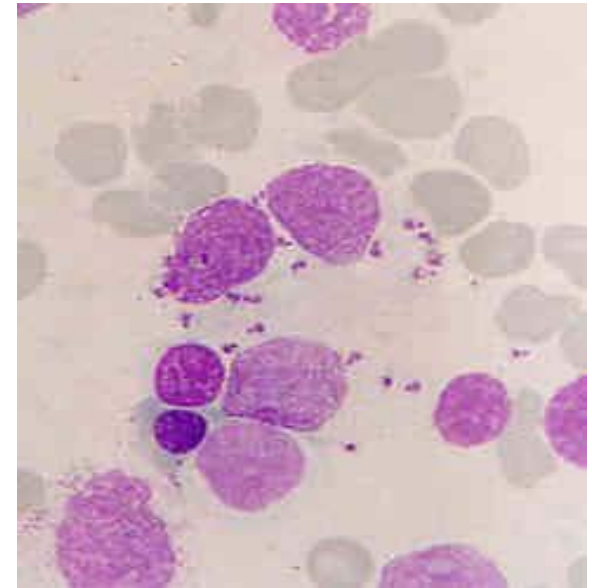
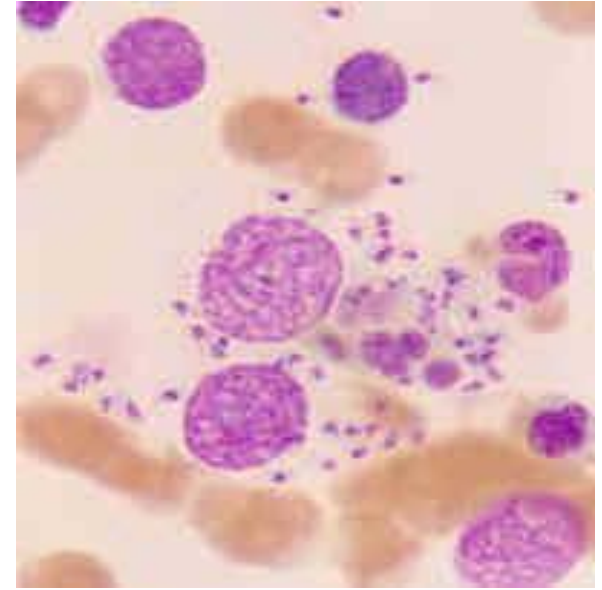
Leishmania

- Dimorfik hayat siklusu olan protozoa
- *Viannia* ve *Leishmania* subgenusu
- *Viannia* orta ve güney Amerika
- *Leishmania* tüm dünyada

Leishmania

Amastigot;

- 2-4 μm
- yuvarlak veya oval
- Monositler, PMNL ve
- endotel hücreleri içinde,
- bazen kümeler halinde
- bazen de bu hücrelerin
- parçalanması sonucu
- hücrelerin dışında tek tek

Leishmania

Promastigot

10-15 μm boy, 1,5-3,5 μm

Mekik

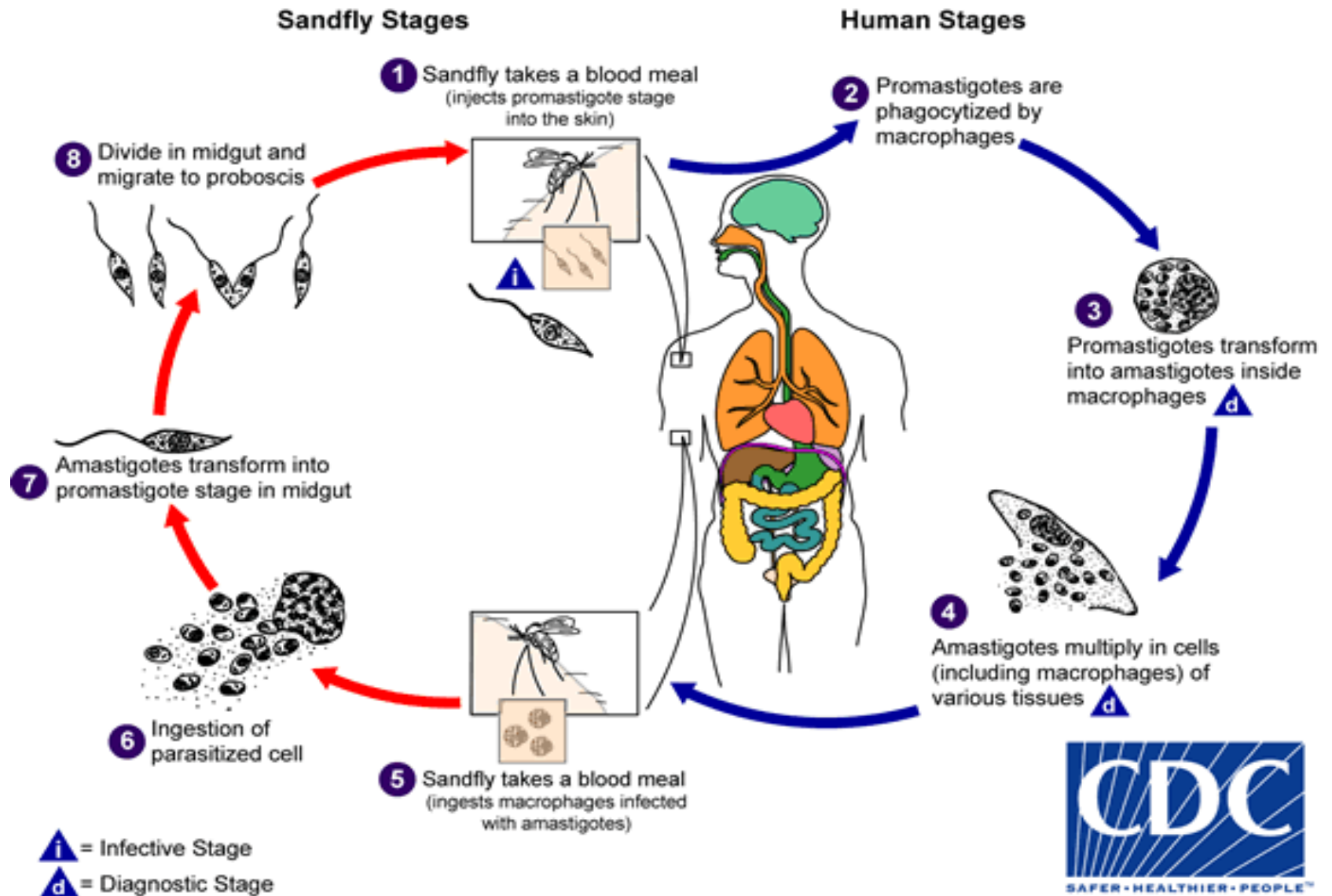
20 μm uzunlukta ön uçtan
çıkan kamçılı

Tatarcıklarda

NNN by

Leishmania hayat siklus

Vektör

- *Phlebotomus* ve *Lutzomia*

- Tatarcık; yakağan; yakarca; gübdüşen

Vektör

- Deniz seviyesinden yüksek dağlara, nemli topraklardan çöllere kadar değişik habitatlara adapte olabilirler
- 2-3 mm, oldukça uzun bacaklara sahip, vücutları tüylü, geceleri aktivite gösterir, gün boyu karanlık ve nemli mikrohabitatlarda saklanır
- İstirahat halindeyken kanatlarını karın üzerinde “V” şeklinde tutmaları, kan emmek için yöneldikleri konakçısına konmadan önce çevresinde kısa sıçramalar yapmaları ile tanınırlar

Vektör

Akdeniz ülkelerinde;

P. ariasi, P. perniciosus → *L. infantum*

Ege bölgesinde*

P. sergenti, P. papatasi, P. major, P. syriacus →

L. infantum

rezervuar köpekler

P. sergenti → *L. tropica*

Vektör

Çukurova'yı da içine alan bir çalışmada*;

14 *Phlebotomus* 2 *Sergentomia* genusu

En sık görülen türler %32 *P. tobbi*, %18 *P. papatasi*,
% 13.3 *P. perfiliew*, %11 *P. halepensis*

**Çukurova'da yapılan bir çalışmada *P. tobbi*'nin *L. infantum*'u taşıdığı gösterilmiştir.

*Şimşek FM. J Vector Ecology 2007;32:269-79

Svobodová M, **Alten B.** Int J Parasitol. 2009 Jan;39(2):251-6.

İMMUNOPATOGENEZ

- Parazit-vektör

- Vektör- memeli konak
hyalüronidaz-maksadılan

- Parazit-memeli konak
Doğal bağışık yanıtın aşılması
Adaptif immun yanıtın aşılması

İMMUNOPATOGENEZ

Th1/Th2 dengesinin Th2 yönüne kayması veya Th1 yanıtının baskılanması

KL'e duyarlılık IL-4 artışı ile oluşan Th2 yanıtı

Hastalık

IL-12 ile yönlendirilen IFN- γ nın dominant olduğu Th1 yanıtı

Şifa

İMMUNOPATOGENEZ

VL 'de polarize olmuş Th2 yanıtı değil de baskılanmış Th1 yanıtı kronikleşme ve visseralizasyondan sorumlu

Visseral Layşmanyoz

- Kala-azar, dumdum ateşi, assam ateşi, infantil splenomegali
- L. donovani complex
(L.infantum, L.donovani, L. cahagasi)
- Asemptomatik enfeksiyon;
  - çocuklarda 6.5:1
  - erişkinlerde 18:1 (Brezilya'da)

VL

- Erkek /kadın 3:1- 4:1
- İnkübasyon genellikle 2-8 ay (10 gün - >1 yıl)

Kolaylaştırıcı faktörler

- HIV
- Kronik immunsupresif tedavi (MTX, steroid, TNF-alfa blokerleri)
- Solid organ transplantasyonu
- Lösemi, lenfoma

VL-Klinik

- Akut
- Subakut
- Kronik

VL-Klinik

Akut

- Ateş (ani, şiddetli)
- Splenomegali (çoğunlukla yumuşak)
- Hepatomegali (yumuşak, keskin kenarlı ve düzgün yüzeyli)
- Hiperpigementasyon
- KCFT yüksekliği ve sarılık (kötü prognoz)
- Pansitopeni
- Hematüri , proteinüri , ekimoz, peteşi, diş eti kanamaları
- Asit ve ödem, 2-3 ay içinde ölüm

VL-Klinik

Subakut

- En sık, selim seyirli (tdv edilmez ise 2 yıl sürer)
- Ateş (başlangıçta günde 2 kez pik, sonra dalgalı)
- Splenomegali (yumuşak----sertleşir)
- Pansitopeni
- Hepatomegali (1. ayın sonunda farkedilir)
- LAP (boyunda, Afrika'da sık)
- Granülositopeni, lökopeni, monositoz
- Hipoalbuminemi, gamaglobülin artışı
- Purpura, gingivit, deride tropik bzklar,

VL-Klinik

- Kronik

- Hafif seyirli
- İştahsızlık
- Kilo kaybı
- Anemi

Ayırıcı Tanı

Akut VL	Subakut-Kronik VL
Sıtma	Bruselloz
Tifo	Histoplazmoz
Enfektif Endokardit	EMN
Sarkoidoz	Lösemi, Lenfoma
Hemofagositik Send	Myeloproliferatif hst
Tifüs	Hepatosplenik şiştomiyaz
Miliyer TB	Sıtma
KC Amip absesi	

Visserotropic layşmanyoz

- *L. tropica*
- 1990-91 yılında Körfez savaşı - ABD askerleri
- Düşük derecede ateş, bitkinlik, huzursuzluk ve bazı vakalarda ishal
- Bazı vakalarda hafif splenomegali
- Klasik kala-azar veya progresif VL gelişmez
- Benzer oligosemptomatik olgular İtalya ve Brezilya'dan bildirilmiş

POST KALA-AZAR DERMAL LAYŖMANYOZ (PKDL)

VL olgularında tedavi sonrası

- %5-10'unda 2-4 yıl sonra (Hindistan)
- %50'sinde 6 ay sonra (Sudan)

- *L. donovani*
- BeŖ değerli antimon tedavileri sonrası
- Hiperpigemente, hipopigemente makul olarak baŖlayıp kalabileceęi gibi papül, nodül veya verrüköz forma dönüŖebilir
- Lezyonlar yüzde, gövdede, ekstremitelerde ve aęız çevresinde görülebilir

PKDL

*Lipozomal AmB tedavisi alan ve miltefosin** alan olgularda da PKDL bildirilmiştir

*Das V. [J Postgrad Med.](#) 2013 Jul-Sep;59(3):226-8.

**Das V [Am J Trop Med Hyg.](#) 2009 Mar;80(3):336-8.

PKDL

- Hindistanda deri lezyonları 20 yıla kadar devam ederken, Sudan'da birkaç ay veya 1 yılda iyileşir
- Tanı klinikle konmasına karşın deriden inceleme yapılırsa %80 amastigotlar görülür
- Hindistan'da tedavi gerekirken Sudan'daki vakalarda çoğu zaman spontan iyileşme görülür.

**L. Infantum* tarafından oluşturulan AIDS tanılı, öyküsünde VL tanısı ile antimon tedavisi alan bir İtalyan hastada HAART tedavisi sonrası gelişen PKDL olgusu bildirilmiştir

TANI

A- Etkensel Tanı

1- Dokuda amastigotların gösterilmesi

- Dalak aspirasyonunda %93-99
- Kemik iliği %53-86
- Lenf nodu % 53-65
- KC biyopsisi (KI ve dalak aspirasyonuna göre daha az ancak sıklıkla KI negatifken pozitif)
- Dalak aspirasyonu ? (Hayatı tehdit edici kanama ??)

TANI

2- kültürde üretilmesi

- NNN (Novy-MacNeal-Nicole)
- Schneider's modifiye besiyeri
- 22-26° C

Parazit inokulumuna bağlı olarak birkaç gün ile birkaç haftada üreme

3- Parazit DNA'sının dokuda gösterilmesi

- PCR
- KI yada kan

TANI

B-Serolojik tanı

- İndirekt floresan testi (IFA)
- ELİSA
- rK39 ELİSA
- rK39 hızlı tanı testi (rK39 dipstick)
- Direkt Aglütinasyon testi (DAT)
- Hızlı Aglütinasyon tarama testi (FAST)
- Western Blot (WB)

VL-TANI

	Sensitivite %	Spesifite %
IFA	55-70	70-89
ELİSA rK39	100	100
rK39 hızlı test	67-70	97-100
DAT	91-100	72-95
KATEX	68-100	-

TANI

*Ş. Urfa'dan 51 KL (tedavi edilmemiş), 62 KL (tedavi altında), 29 VL, 43 negatif kontrol

	Sensitivite	Spesifite	PPD	NPD
ELISA				
KL (113)	78	95.3	97.8	63.1
VL (29)	93.1	95.3	93.1	95.3
WB				
KL (113)	99	72.1	90.3	96.9
VL (29)	100	72.1	70.7	100

TANI

C-Leishmanin (montenegro) deri testi

- Aktif enfeksiyon sırasında negatif, iyileşme ya da tedavi sonrası pozitif
- Epidemiyolojik çalışmalarda önemli ancak VL tanısında önemi yok

Leishmania-Quantiferon

Anti Leishmania antijenleri kullanılarak,

- 18 VL (tedavi görmüş)
- 20 KL (tedavi görmüş)
- 20 kontrol

VL olgularında *L. major* ve *L. infantum* H2B antijenlerine karşı IFN- γ yanıtı

Leishmania-Quantiferon

- *Leishmania donovani* (Hindistan) H2B, H2B-PSA2,H2B-Lepp12; crude soluble antijen (CSA) ve Soluble Leishmania antijen (SLA)
  - 13 aktif VL
  - 15 VL (tedavi sonrası 6 ay geçmiş)
  - 11 kontrol (Non endemik bölgeden) ,
  - 19 kontrol (endemik bölgeden)
- SLA antijen, kullanıldığında sensitivite %80, spesifite %100

VL- Tedavi

1- Beş değerli antimon bileşikleri

Sodyum stiboglukonat
Pentsotam
100 mg/ml

Meglumin antimonat
Glukantim
81 mg/ml

20 mg/kg/gün IM veya IV (%5Dextroz içinde 5-10 dk)
30 gün

Antimon bileşikleri- yan etkiler

1- GİS yan etkileri

Bulantı, kusma, karın ağrısı, iştahsızlık

2- Kardiyotoksik etkiler

En sık: T dalga negatifliği

En ciddi: Q-T aralığının uzaması, aritmi, ani ölüm

Q-T >0.5 saniye tedavi kesme endikasyonu

3- Hematolojik yan etkiler

Nadir: anemi, lökopeni, trombositopeni

4- Biyokimyasal testlerde bozulma:

Pankreatik enzimlerde artış

Karaciğer fonksiyon testlerinde artış

Antimon bileşikleri ile tedavide prognozu kötü etkileyen faktörler

- 45 yaş (Afrika)
- Malnütrisyon
- Hipoalbuminemi
- Ödem
- Böbrek ve hepatik hastalıklar
- Ko-enfeksiyonlar (pnömoni, TB veya HIV gibi)

VL- Tedavi

2- Lipozomal Amfoterisin B

FDA önerisi

İmmunkompetan;

- 3 mg/kg/gün 1-5,14,21.gün

İmmunkompromize

- 4 mg/kg/gün 1-5, 10,17,24, 31,38 gün

Gebelik kategorisi B

*Sudan'da 12 gebe VL olgusunda kullanılmış,
anomali yok, 1 prematüre

VL- Tedavi

3- Paramomisin (PM)

Aminoglikozid

15mg/kg/gün IM, 21 gün

Renal ve ototoksisite açısından dikkatle izlem

Antimon bileşikleriyle kombine kullanım önerilir

VL- Tedavi

4- Miltefosin (MF)

Anti neoplastik, fosfokolin analogu

Oral yoldan kullanılan tek ilaç

100 mg/gün, çocuklarda 2,5mg/kg/gün 4hf

Sık bulantı, kusma, grade 3 yan etki %3

En önemli yan etki teratojenik

Tedavi sonrası 3-5 ay kontrasepsiyon

VL- Tedavi

5- Klasik amfoterisin B (AmB-deoksikolat

1mg/kg/gün 15 gün yada gün aşırı aynı doz 30 gün

Nefrotoksisite

6- Pentamidin isethionate

Ciddi yan etkiler

Hipotansiyon

Hipoglisemi; hayatı tehdit edici, pankreasta hasar

İnsülin bağımlı DM,

VL- Tedavi

Deneysel alıřmalar

*İnvitro olarak klaritromisin ve azitromisin'in L. tropica promastigot ve amastigotlar üzerine etkisi gösterilmiř.

Report of a meeting of the WHO Expert Committee on the Control of Leishmaniases Geneva, 22–26 March 2010

VL, *L.infantum*, Akdeniz, Ortadoğu, Orta Asya, Güney Amerika

LAMB: 3-5 mg/kg/gün 3-6 gün, total doz: 18-21 mg/kg (B)

Antimon: 20 mg Sb/kg her gün im veya iv 28 gün (B)

Klasik AMB: 0.75-1 mg/kg infüzyon her gün ya da gün aşırı 20-30 doz Total doz:2-3 gr (C)

Kutanöz Layşmanyoz

“Urfa Çıbani”, “Antep çıbani”, “yıl çıbani”,
“Halep Çıbani”, “Şark Çıbani”, “güzellik
yarası”

Eski dünya

- *L. tropica*, *L. major* ya da *L. aethiopica* en sık
- *L. infantum* / *L. chagasi*, *L. donovani* basit KL

Yeni Dünya

- *L. brazilens*, *L. mexicana*, *L. panamensis*
- *L. infantum*/*L. chagsi*

KL

Şanlıurfa

- *Leishmania tropica*

Çukurova'da

- *Leishmania infantum* ve *L. tropica*

KL-Klinik

- **Kuru tip**; *L. tropica* ve *L. infantum*
İnkübasyon 2-8 ay (kuru tip)
En sık
- **Yaş tip** ; *L. major*
inkübasyon 2 aydan kısa
Komşu ülkelerde, bazen Ş. Urfa'da

KL-Klinik

- En sık yüzde, açık alanlarda eritemli papül olarak başlar, yavaşça yumuşak ve üzeri kurutlu nodüle dönüşür
- Yaş tip fronkül benzeri nodül olarak başlar
- Tedavisiz olgular 1-1,5 yıl içinde sosyal, psişik ve estetik problemlere yol açarak skatris ile iyileşir

Akut vaka; %90-95

Kronik vaka; %5-10 (2 yıl içinde iyileşmeyen)

KL – Doğal seyir

Eritematöz papül şeklinde başlar

.. zamanla büyür

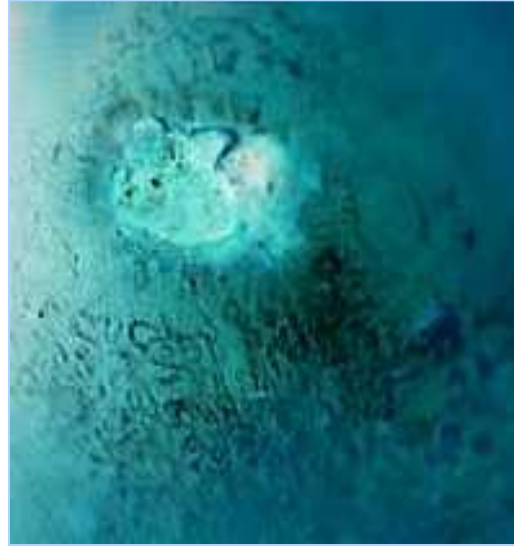
..ülserleşir

ve skar ile iyileşir.

ülser ağrısız-nekrotik tabanlı ve endüre kenarlı olup genellikle sıkıca yapışık bir kabukla örtülüdür”

Volkan belirtisi

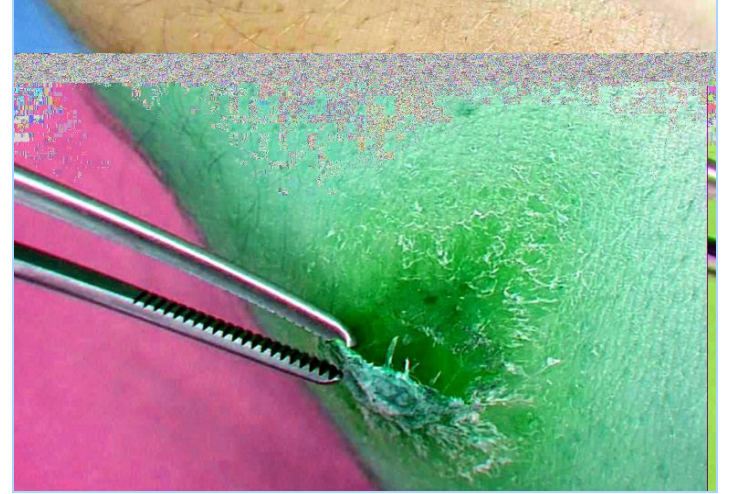

“santral bir krater ve eğimli sert kenarlar”

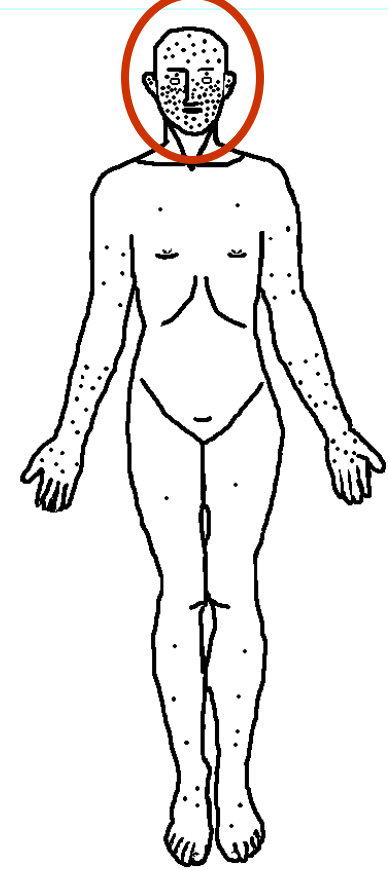
Çivi Belirtisi

Kabuğun alt kısmındaki dikensi çıkıntılar

%60

..lezyonların çoğu vücudun açık bölgelerine
lokalizedirler (%90)

KL-nodüloülseratif

KL-papüler

KL- nodüler

KL-plak

KL

impetiginize

Verrüköz

KL

Hiperkeratotik

Ekzematoid

KL

zosteriform

Rezidivan KL

- İyileşmiş bir KL sikatris dokusunun periferinde, sınırında yeni eritemli kırmızı-sarımsı papüllerin ortaya çıkması ve bunların bir araya gelip birleşmesi
- KL lezyonu tamamen iyileştikten 1-2 yıl sonra bile papüller ortaya çıkabilir.
- Tedavisi oldukça güç

“Lupoid Leishmaniasis” Lupus vulgarise benzer

Rezidivan KL

Gürel MS. Türkiye Parazitoloji Dergisi 2012

Ayırıcı Tanı

- Bakteriyel deri enfeksiyonları
- Deri tüberkülozu
- Sarkoidoz
- Şarbon
- Malign ülserler
- Enfekte böcek ısırığı
- Mikotik enfeksiyonlar
- Sporotrikoz
- Miyazis

Tanı

1- Dermal kazıntı yaymaları

2- Kültür

3- insizyonel biyopsi (H+E veya Giemsa)

4-PCR

Tedavi

Endikasyonları

- 1- Kozmetik olarak kabul edilemez lezyonlar
- 2- İnatçı lezyonlar (>6 ay, lupoid ve kronik)
- 3- Büyük lezyonlar (>2 cm)
- 4- Eklem üzeri / yüze lokalize lezyonlar
- 5- Çok sayıda lezyon (>5)
- 6- Mukozal lezyonlar
- 7- Nodüler lenfanjitin eşlik ettiği lezyonlar
- 8- Psikolojik olarak etkilenmiş hastalar
- 9- İmmun yetmezliği olan hastalar

Tedavi

Antienfektif tedavi

- 1- Beş değerli antimon bileşikleri;
intralezyonel (hf 1-3 kez, 5-10 uygulama)
sistemik (IM/IV, 15-20 gün)
- 2- Lipozomal AmB; 0,5-1mg/kg/gün, 20 gün
- 3- Miltefosin; ? 2,5 mg/kg/gün, 28 gün
- 4-Flukonazol, itrakonazol, azitromisin;?
Ketakonazol 600 mg/gün 6 hf

Tedavi

Fiziksel tedavi

- Kriyoterapi (sıvı azot veya karbondioksit)
- İnfaruj
- Ultrason
- Termoterapi
- Fotodinamik tedavi

İmmunoterapi

- İnterferon
- İmikimod

Korunma

Tatarcıkların kontrolü

- Habitatlarının tahribi veya değiştirilmesi yoluyla savaş
- İnsan ve hayvan barınaklarına kalıcı insektisit püskürtme yoluyla savaş
- İnsektisit emdirilmiş cibinlikler ve perdelerle savaş
- Repellent kullanımı
- Deltamethrin emdirilmiş köpek tasmaları

Ařı